Eiropas Parlaments
2019-2024

Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komiteja
Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības komiteja

2020/2035(INL)

20.5.2021

ZIŅOJUMA PROJEKTS

ar ieteikumiem Komisijai par cīņu pret vardarbību, kas saistīta ar dzimumu – kibervardarbību
(2020/2035(INL))

Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komiteja
Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības komiteja

Referents: *Sylwia Spurek, Elissavet Vozemberg-Vrionidi*

(Iniciatīva – Reglamenta 47. pants)
(Kopīgā komiteju procedūra — Reglamenta 58. pants)

(Priekšlikuma autores: *Sylwia Spurek*, *Elissavet Vozemberg-Vrionidi*)

SATURA RĀDĪTĀJS

Lpp.

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS 3

PIELIKUMS REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMAM: IETEIKUMI KOMISIJAI ATTIECĪBĀ UZ PIEPRASĪTĀ PRIEKŠLIKUMA SATURU PAR CĪŅU PRET VARDARBĪBU, KAS SAISTĪTA AR DZIMUMU: KIBERVARDARBĪBA 7

PASKAIDROJUMS 10

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS

ar ieteikumiem Komisijai par cīņu pret vardarbību, kas saistīta ar dzimumu – kibervardarbība
(2020/2035(INL))

Eiropas Parlaments,

– ņemot vērā Līguma par Eiropas Savienību 2. pantu un 3. panta 3. punktu,

– ņemot vērā Līguma par Eiropas Savienības darbību 83. panta 1. punktu un 225. pantu,

– ņemot vērā Eiropas Savienības Pamattiesību hartu un jo īpaši tās 7., 8., 10., 11., 12., 21., 23., 24., 25., 26. un 47. pantu,

– ņemot vērā Komisijas 2020. gada 5. marta paziņojumu „Savienība, kurā valda līdztiesība – dzimumu līdztiesības stratēģija 2020.–2025. gadam,

– ņemot vērā Komisijas 2020. gada 24. jūnija paziņojumu „ES stratēģija par cietušo tiesībām (2020.–2025. gads)”,

– ņemot vērā Eiropas Padomes Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu,

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta 2021. gada 21. janvāra rezolūciju par ES dzimumu līdztiesības stratēģiju[1],

– ņemot vērā Apvienoto Nāciju Organizācijas juridisko instrumentu noteikumus cilvēktiesību jomā, jo īpaši tos, kas attiecas uz sieviešu tiesībām, un citus Apvienoto Nāciju Organizācijas instrumentus par vardarbību pret sievietēm,

– ņemot vērā Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejas 2020. gada 16. decembra rezolūciju „Pastiprināti centieni novērst un izskaust visu veidu vardarbību pret sievietēm un meitenēm” (A/RES/75/161) un rezolūciju „Tiesības uz privātumu digitālajā laikmetā” (A/RES/75/176),

– ņemot vērā Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību padomes 2018. gada 2. jūlija rezolūciju „Pastiprināt centienus izskaust vardarbību pret sievietēm un meitenēm – vardarbības pret sievietēm un meitenēm novēršana un reaģēšana uz to digitālā vidē” (A/HRC/38/L.6),

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta Izpētes dienesta pētījumu „Ar dzimumu saistītas vardarbības apkarošana – kibervardarbība” (Eiropas pievienotās vērtības novērtējums),

– ņemot vērā Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta dzimumu līdztiesības indeksu,

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 25. oktobra Direktīvu

[1] Pieņemtie teksti, P9_TA(2021)0025.

2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI[2],

– ņemot vērā Reglamenta 47. un 54. pantu;

– ņemot vērā Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komitejas un Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības komitejas kopīgās apspriedes, kas rīkotas saskaņā ar Reglamenta 58. pantu,

– ņemot vērā Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komitejas un Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības komitejas ziņojumu (A9-0000/2021),

A. tā kā Savienības Dzimumu līdztiesības stratēģijas 2020.–2025. gadam pirmais mērķis ir izskaust ar dzimumu saistītu vardarbību un raksturo to kā „vienu no mūsu sabiedrības lielākajām problēmām”;

B. tā kā vardarbība pret sievietēm un citi ar dzimumu saistītas vardarbības veidi Savienībā ir plaši izplatīti un ir jāsaprot kā galējs diskriminācijas veids; tā kā ar dzimumu saistītas vardarbības pamatā ir nevienlīdzīgs varas sadalījums starp sievietēm un vīriešiem, seksisms un dzimumu stereotipi, kas ir noveduši pie tā, ka vīrieši dominē pār sievietēm un diskriminē viņas;

C. tā kā vardarbība pret sievietēm un ar dzimumu saistīta vardarbība ir sastopama dažādos veidos un izpausmēs, bet nav savstarpēji izslēdzoši; tā kā šie dažādie vardarbības veidi bieži vien ir savstarpēji saistīti un neatdalāmi no vardarbības bezsaistē, jo tie var notikt pirms vardarbības, kopā ar to vai turpināt to;

D. tā kā visbiežāk izplatītie ar dzimumu saistītas kibervardarbības veidi ir kiberuzmākšanās, kibervajāšana, iebiedēšana tiešsaistē, nelgošana tiešsiestē, naida runa tiešsaistē, rupjību lietošana internetā, personīgas informācijas publiska atklāšana un uz attēliem balstīta seksuāla vardarbība tiešsaistē; tā kā dažas dalībvalstis ir pieņēmušas īpašus tiesību aktus tikai attiecībā uz dažiem no šiem īpašajiem veidiem;

E. tā kā, neraugoties uz pieaugošo informētību par kibervardarbības, kas saistīta ar dzimumu, parādību, pilnīgu un aktuālu datu vākšanas trūkums un neziņošana par kibervardarbības gadījumiem, kas saistīti ar dzimumu, neļauj precīzi novērtēt tās izplatību; tā kā Eiropas pievienotās vērtības novērtējumā par kibervardarbību, kas saistīta ar dzimumu, lēsts, ka pēdējo 12 mēnešu laikā Savienībā 4-7 % sieviešu ir saskārušās ar kiberuzmākšanos, savukārt 1-3 % sieviešu ir piedzīvojušas kibervajāšanu;

F. tā kā pret sievietēm var vērst kibervardarbību gan individuāli, gan kā pret konkrētas kopienas loceklēm; tā kā krusteniskas diskriminācijas formas var saasināt ar dzimumu saistītas kibervardarbības sekas;

G. tā kā dažas sievietes, piemēram, politiķes, sievietes valsts amatos, žurnālistes, blogeres un cilvēktiesību aizstāves, ir īpaši cietušas no kibervardarbības, kas saistītas ar dzimumu, un tā kā tas viņām rada ne tikai psiholoģisku kaitējumu un ciešanas, bet arī

[2] OV L 315, 14.11.2012., 57. lpp.

attur viņas no digitālās līdzdalības politiskajā, sociālajā un kultūras dzīvē;

H. tā kā ar dzimumu saistīta kibervardarbība ietekmē garīgo veselību, pamattiesību pilnīgu īstenošanu un pat demokrātiju un rada konsekvences sabiedrībā, tostarp ietekmē ekonomiku,

1. uzsver, ka ar dzimumu saistīta kibervardarbība ir ar dzimumu saistītas vardarbības bezsaistē turpinājums un ka neviena politikas alternatīva nebūs efektīva, ja tajā netiks ņemta vērā šī realitāti;

2. atzinīgi vērtē Savienības Dzimumu līdztiesības stratēģiju 2020.–2025. gadam, ko Komisija ir iesniegusi kā instrumentu vardarbības pret sievietēm un ar dzimumu saistītas vardarbības apkarošanai un tās pamatcēloņu novēršanai;

3. uzsver, ka *Covid-19* pandēmija ir palielinājusi vardarbību ģimenē un ļaunprātīgas izmantošanas risku, jo cietušie ir spiesti pavadīt vairāk laika kopā ar vardarbīgām personām un viņi parasti ir vairāk izolēti no atbalsta tīkliem; aicina dalībvalstis palielināt sniedzamo palīdzību, izmantojot patversmes, palīdzības tālruņus un atbalsta pakalpojumus, lai aizsargātu cietušos un atvieglotu ziņošanu par vardarbību dzimuma dēļ;

4. uzsver uz dzimumu balstītas kibervardarbības pārnacionālo raksturu, ņemot vērā IKT izmantošanas pārrobežu dimensiju;

5. aicina dalībvalstis veicināt izpratnes veidošanu, īstenot valsts krimināltiesību likumus un īpašu politiku un programmas, lai novērstu ar dzimumu saistītu kibervardarbību un cīnītos pret nesodāmību attiecībā uz personām, kas veic šādas darbības;

6. mudina Komisiju un dalībvalstis izveidot uzticamu sistēmu, lai regulāri vāktu sadalītus un salīdzināmus statistikas datus par vardarbību dzimuma dēļ, tostarp kibervardarbību;

7. norāda, ka *inter alia* stress, koncentrēšanās problēmas, trauksme, panikas lēkmes, zems pašnovērtējums, depresija, posttraumatiskā stresa sindroms, uzticēšanās trūkums un kontroles izjūtas trūkums, ko izraisa kibervardarbība, var ietekmēt garīgo veselību;

8. uzsver, ka ar dzimumu saistīta kibervardarbība rada psiholoģiskas, sociālas un ekonomiskas sekas;

9. aicina dalībvalstis pievērst īpašu uzmanību sievietēm, kas pieder pie grupām, kuras ir neaizsargātā situācijā attiecībā uz kibervardarbību dzimuma dēļ, un izstrādāt šīm konkrētajām grupām paredzētus īpašus atbalsta pakalpojumus un izglītības programmas;

10. pauž nožēlu par to, ka uz dzimumu balstīta kibervardarbība mazina sieviešu līdzdalību publiskās debatēs, tādējādi vājinot Savienības demokrātijas principus; pauž nožēlu par to, ka piespiešana klusēt ir bijusi īpaši vērsta pret sievietēm aktīvistēm, žurnālistēm un politiķēm nolūkā atturēt no sieviešu līdzdalības politiskajā dzīvē un lēmumu pieņemšanā;

11. atgādina, ka dzimumu stereotipi ir dzimumu diskriminācijas pamatā un ir viens no

galvenajiem šķēršļiem sieviešu un meiteņu ienākšanai IKT un digitālajā jomā; uzsver nepieciešamību novērst dzimumu līdztiesības trūkumu IKT nozarē, izmantojot izglītību, izpratnes veicināšanas kampaņas un veicinot sieviešu pārstāvību šajā nozarē;

12. uzsver, ka ir jāaizsargā, jāatbalsta un jānodrošina kompensācija personām, kas cietušas no kibervardarbības, kas saistīta ar dzimumu;

13. aicina Padomi steidzami pabeigt Eiropas Padomes Konvencijas par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu („Stambulas konvencija”) ratifikāciju Savienībā, pamatojoties uz plašu pievienošanos bez jebkādiem ierobežojumiem, un atbalstīt tās ratifikāciju, ātru un pareizu īstenošanu un izpildi visās dalībvalstīs; uzsver, ka Stambulas konvencija ir visaptverošākais starptautiskais līgums, ar ko novērš ar dzimumu saistītas vardarbības pamatcēloņus visās tās izpausmēs; uzsver, ka šī prasība nemazina aicinājumu pieņemt Savienības tiesību aktu par vardarbības, kas saistīta ar dzimumu, apkarošanu, bet drīzāk papildina to;

14. vēlreiz kategoriski apstiprina savu iepriekš pausto apņemšanos apkarot ar dzimumu saistītu vardarbību un nepieciešamību pēc visaptverošas direktīvas, kas aptvertu visus tās veidus un tādējādi vislabāk varētu izbeigt ar dzimumu saistītu vardarbību;

15. aicina Padomi aktivizēt pārejas klauzulu, pieņemot lēmumu, ar ko vardarbību, kas saistīta ar dzimumu, atzīst par īpaši smagu noziegumu ar pārrobežu dimensiju saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 83. panta 1. punkta trešo daļu;

16. prasa, lai Komisija, pamatojoties uz LESD 83. panta 1. punkta pirmo daļu, bez liekas kavēšanās iesniegtu priekšlikumu tiesību aktam, ar ko nosaka pasākumus ar dzimumu saistītas kibervardarbības apkarošanai, ņemot vērā pielikumā izklāstītos ieteikumus; norāda, ka minētajam priekšlikumam nevajadzētu apdraudēt centienus identificēt ar dzimumu saistītu vardarbību kā jaunu jomu, kas ietver īpaši smagus noziegumus ar pārrobežu dimensiju saskaņā ar LESD 83. panta 1. punkta trešo daļu, vai jebkādus atvasinātus tiesību aktus par vardarbību, kas saistīta ar dzimumu, kā to Parlaments ir prasījis savos iepriekšējos aicinājumos;

17. uzdod priekšsēdētājam šo rezolūciju un pielikumā izklāstītos ieteikumus nosūtīt Komisijai un Padomei.

PIELIKUMS REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMAM: IETEIKUMI KOMISIJAI ATTIECĪBĀ UZ PIEPRASĪTĀ PRIEKŠLIKUMA SATURU PAR CĪŅU PRET VARDARBĪBU, KAS SAISTĪTA AR DZIMUMU: KIBERVARDARBĪBA

1. ieteikums par direktīvas, kura jāpieņem, mērķi

Direktīvas mērķim vajadzētu būt noteikumu minimuma paredzēšana attiecībā uz kibervardarbību, kas saistīta ar dzimumu, un attiecīgo sankciju definēšanai, kā arī pasākumu noteikšanai, ar kuriem veicinātu un atbalstītu dalībvalstu rīcību minētā nozieguma novēršanas jomā, un pasākumu paredzēšana cietušo aizsardzībai, atbalstam un kompensācijas nodrošināšanai viņiem.

2. ieteikums par piemērošanas jomu un definīcijām

– kādi noziegumi?

Jēdziena „datornoziegumi” iekļaušana LESD 83. panta 1. punktā var attiekties arī uz noziegumiem, kas izdarīti pret elektronisko sakaru tīkliem vai informācijas sistēmām, vai izmantojot tās, un uz nopietniem ar dzimumu saistītas tiešsaistes vardarbības veidiem ar pārrobežu dimensiju var attiekties „datornoziegumi” LESD 83. panta 1. punkta izpratnē.

Papildus tam pasākumus, kuru mērķis ir novērst ar dzimumu saistītu kibervardarbību un palīdzēt cietušajiem, varētu noteikt, pamatojoties uz LESD 83. panta 1. punktu, jo tie ir saistīti ar direktīvas galveno mērķi.

Piemērošanas jomai būtu jāaptver jebkāda veida ar dzimumu saistīta vardarbība, kas daļēji vai pilnībā īstenota, atbalstīta vai pastiprinājusies, izmantojot IKT, piemēram, mobilos tālruņus un viedtālruņus, internetu, sociālo plašsaziņas līdzekļu platformas vai e-pastu, pret sievieti tāpēc, ka viņa ir sieviete, vai arī nesamērīgi skar sievietes.

Lai gan nav iespējams sniegt izsmeļošu uz dzimumu balstītas kibervardarbības dažādo veidu tipoloģiju, jo tā pastāvīgi attīstās un parādās jaunas formas, būtu jāmin un jādefinē turpmāk minētie veidi:

- kiberuzmākšanās (tostarp, kiberiebiedēšana, nepārprotami seksuālas informācijas nepieprasīta saņemšana, personas aizskaršana darba vietā);
- **kibervajāšana**;
- ar **IKT saistīti privātuma pārkāpumi** (tostarp piekļuve privātdatiem vai attēliem, tostarp intīmiem datiem bez piekrišanas, uz attēliem balstīta ļaunprātīga seksuāla izmantošana un seksuāla rakstura attēlu atklāšana bez piekrišanas, nelgošana tiešsaistē, identitātes zādzība);
- **attālināta kontrole vai novērošana** (tostarp ar spiegošanas lietotņu palīdzību mobilajās ierīcēs);
- **draudi** (tostarp tieši draudi un vardarbības draudi, izspiešana, seksuāla rakstura piespiešana, izspiešana);
- **seksistiska naida runa** (tostarp vardarbīga satura ievietošana un izplatīšana, seksistisku vai ar dzimumu saistītu komentāru un apvainojumu izmantošana, vardarbība pret sievietēm par pašu uzskatu paušanu un par seksuālās tuvošanās mēģinājumu noraidīšanu),

- **pamudināšana uz pašnāvību vai anoreksiju un psihiskas traumas izraisoša izturēšanās**;
- **datorizētu bojājumu nodarīšana** datnēm, programmām, ierīcēm, uzbrukumi tīmekļa vietnēm un citiem digitālās saziņas kanāliem;
- **nelikumīga piekļuve** mobiliem, e-pastiem, tūlītējiem ziņojumapmaiņas ziņojumiem vai sociālo plašsaziņas līdzekļu kontiem;
- ar tiesas nolēmumiem noteikto **saziņas aizliegumu pārkāpšana**,
- **tieša vardarbība**

– kuri cietušie?

Priekšlikuma piemērošanas jomai attiecībā uz personām būtu jāaptver visi ar dzimumu saistītas kibervardarbības upuri, īpaši atzīstot krusteniskās diskriminācijas formas un cietušos, kas piedalās sabiedriskajā dzīvē.

3. ieteikums par novēršanas pasākumiem

Dalībvalstīm būtu jāīsteno virkne pasākumu, lai novērstu ar dzimumu saistītu kibervardarbību:

- izpratnes veicināšanas un izglītības programmas, kurās iesaistīti visi attiecīgie dalībnieki un ieinteresētās personas, lai novērstu ar dzimumu saistītas kibervardarbības pamatcēloņus vispārējā ar dzimumu saistītas vardarbības kontekstā, lai mainītu sociālo un ar kultūru saistītu attieksmi un likvidētu dzimumu stereotipus, vienlaikus veicinot atbildīgu uzvedību sociālajos plašsaziņas līdzekļos un palielinot pratību drošā interneta lietošanā;
- pētījumi par kibervardarbību, kas saistīta ar dzimumu (cēloņi, izplatība, ietekme);
- digitālā izglītība, pratība un prasmes, tostarp skolu mācību programmās, lai veicinātu labāku izpratni par digitālajām tehnoloģijām un lietotāju iespējām, uzlabotu digitālo iekļaušanu, nodrošinātu pamattiesību ievērošanu, novērstu jebkādu dzimumu nevienlīdzību piekļuvē tehnoloģijām un nodrošinātu dzimumu daudzveidību tehnoloģiju nozarē, jo īpaši jaunu tehnoloģiju izstrādē;
- sadarbības attīstīšana starp dalībvalstīm, lai apmainītos ar informāciju, zināšanām un paraugpraksi, jo īpaši izmantojot Eiropas Noziedzības novēršanas tīklu (*EUPCN*);
- atbalsts pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas darbojas ar dzimumu saistītas vardarbības novēršanas jomā;
- mērķtiecīgas apmācības veicināšana praktiķiem un citiem profesionāļiem, tostarp sociālajos dienestos un tiesībaizsardzības iestādēs;
- daudznozaru un ieinteresēto personu sadarbība, tostarp ar tehnoloģiju uzņēmumiem, mitināšanas pakalpojumu sniedzējiem un kompetentajām iestādēm, attiecībā uz paraugpraksi ar dzimumu saistītas vardarbības apkarošanai saskaņā ar pamattiesībām.

4. ieteikums par cietušo aizsardzību, atbalstu un kompensāciju tiem

Komisijai un dalībvalstīm būtu jāveic šādas darbības, ar kurām koncentrējas uz cietušajiem un kurām būtu jāpiemēro daudznozaru pieeja:

- veicināt īpašu apmācību praktiķiem un profesionāļiem, kas strādā ar personām, kuras cietušas no kibervardarbības, kas saistīta ar dzimumu, tostarp tiesībaizsardzības

iestādēm, sociālajiem, bērnu un veselības aprūpes darbiniekiem un tiesu iestāžu darbiniekiem. Savienības mēroga mācību programmas varētu īstenot saistībā ar programmām „Tiesiskums un pilsoņi” un „Vienlīdzība, tiesības un vērtības”, īpaša uzmanība būtu jāpievērš sekundārai viktimizācijai un tam, kā no tās izvairīties, ar dzimumu saistītas vardarbības duālajai dimensijai (tiešsaistē/bezsaistē) un krusteniskai diskriminācijai;

- atvieglot piekļuvi informācijai un izstrādāt īpašus pakalpojumus kibervardarbības upuriem (palīdzības līnijas, patversmes);
- atvieglot cietušajiem ziņojumu iesniegšanu, ļaujot viņiem saņemt nolēmumus par aizsardzību un izstrādājot tiesiskās aizsardzības mehānismus ar atbilstošiem kompensācijas pasākumiem;
- izstrādāt sadarbības mehānismus starp attiecīgajiem dalībniekiem, piemēram, tiesu iestādēm, prokuroriem, tiesībaizsardzības iestādēm, vietējām un reģionālajām pašvaldībām un PSO.

5. ieteikums par kriminālvajāšanu un kriminālatbildības noteikšanu par kibervardarbību, kas saistīta ar dzimumu

Pamatojoties uz 1. ieteikumā minēto definīciju, kriminālatbildības noteikšanā par kibervardarbību, kas saistīta ar dzimumu, būtu jāņem vērā šādi kritēriji:

- ar dzimumu saistītas kibervardarbības veidi, kas dalībvalstīm jānosaka par krimināli sodāmām (lai aptvertu arī kibernoziedzības agrīnus posmus – kūdīšanu, atbalstīšanu, līdzdalību un mēģinājumu);
- minimālie un maksimālie sodi (brīvības atņemšana un naudas sodi);
- pārrobežu izmeklēšana un kriminālvajāšana;
- atbildību pastiprinošie apstākļi atkarībā no cietušo sieviešu un meiteņu profila (īpašību izmantošana, sieviešu un meiteņu neaizsargātība tiešsaistē);
- uz cietušajiem vērsta un daudznozaru pieeja.

6. ieteikums par datu vākšanu un ziņošanu

Komisijai un dalībvalstīm būtu jāvāc un jāpublicē sadalīti un salīdzināmi dati par kibervardarbību, kas balstīta uz dzimumu, jo īpaši par dažādiem ar dzimumu saistītas kibervardarbības veidiem, pamatojoties ne tikai uz tiesībaizsardzības iestāžu informāciju, bet arī uz pieredzi, ar kuru sievietes ir saskārušās.

Komisijai būtu regulāri jāsniedz ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei, novērtējot, cik lielā mērā dalībvalstis ir veikušas pasākumus saskaņā ar ierosināto direktīvu.

PASKAIDROJUMS

Priekšlikuma pamatinformācija un pamatojums

Ar dzimumu saistīta vardarbība gan bezsaistē, gan tiešsaistē dziļi sakņojas strukturālajā nevienlīdzībā mūsu sabiedrībā. Tā joprojām izpaužas neuzkrītoši un turpina būt viens no smagākajiem cilvēktiesību pārkāpumiem. Ar dzimumu saistīta vardarbība joprojām ir plaši izplatīta, un tā ļoti spēcīgi ietekmē cietušos, viņu ģimenes un kopienas. Situāciju vēl vairāk saasina ar dzimumu saistīti aizspriedumi, stereotipi un vēsturiski nevienlīdzīgas varas attiecības. Eiropas Padomes Konvencijā par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (Stambulas konvencijā) ir atzīts šīs ar dzimumu saistītās vardarbības strukturālais raksturs. Tāpēc nevis viens, bet gan neskaitāms faktoru kopums, proti, kultūras, juridiskie, ekonomiskie un politiskie faktori, veicina ar dzimumu saistītas vardarbības saasināšanos mūsu sabiedrībā.

Mūsdienu digitālajā laikmetā internets un IKT strauji rada jaunas sociālās digitālās telpas un pārveido to, kā cilvēki tiekas, sazinās un mijiedarbojas. Tiešsaistes un IKT veicinātas, ar dzimumu saistītas vardarbības veidi kļūst arvien izplatītāki, jo īpaši katru dienu un visur izmantojot sociālo plašsaziņas līdzekļu platformas un citas tehniskas lietotnes. Kibervardarbība pret sievietēm ir ar dzimumu saistītas vardarbības veids. Kibervardarbība ietver kiberuzmākšanos, kiberiebiedēšanu, attēlu ļaunprātīgu izmantošanu bez vienošanās, seksistisku naida runu un citus veidus.

Tomēr ar dzimumu saistīta kibervardarbība nav jauns vardarbības veids, bet gan bezsaistes dzimumvardarbības turpinājums. Tā būtiski ietekmē personu pamattiesības un brīvības, viņu cieņu un dzīvi visos līmeņos, tostarp fizisko, emocionālo un garīgo veselību, labklājību, kā arī sociālo, ekonomisko un profesionālo attīstību. Cietušie piedzīvo lielāku satraukumu, stresu, depresiju, traumas, paniku, pašcieņas zudumu un bezspēcības sajūtu attiecībā uz spēju reaģēt uz vardarbību. IKT veicināta vardarbība visvairāk skar sievietes, tostarp aktīvistes un cilvēktiesību aizstāves, politiķes, žurnālistes, etnisko minoritāšu sievietes, lesbietes, biseksuālas sievietes un transpersonas, kā arī sievietes ar invaliditāti. daudznozaru pieeja ir būtiska, lai izprastu konkrētus diskriminācijas veidus, kas skar ar dzimumu saistītas kibervardarbības upurus. Realitāte arī liecina, ka sieviešu kā digitāli aktīvu pilsoņu viedokli un līdzdalību bieži nosoda ar dzimumu saistīta kibervardarbība, un šī atturošā ietekme bieži vien tiek pārnesta arī realitātē.

Parlaments vairākās rezolūcijās ir atzinis, cik svarīgi ir izbeigt ar dzimumu saistītu vardarbību un vardarbību pret sievietēm, un ir aicinājis veikt juridiskus un politiskus pasākumus šīs parādības apkarošanai. Šīs bažas atspoguļo šādas Parlamenta iniciatīvas.

- Parlaments 2017. gada 12. septembra rezolūcijā par priekšlikumu Padomes lēmumam par to, lai Eiropas Savienība noslēgtu Eiropas Padomes Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu, uzsvēra, ka būtu jāveic pasākumi, lai risinātu ar dzimumu saistītas vardarbības parādību tiešsaistē, tostarp vajāšanu, aizskaršanu un iebiedēšanu, kas īpaši vērsta pret jaunām sievietēm un meitenēm, un LGBTI.

- Parlaments 2017. gada 3. oktobra rezolūcijā par cīņu pret kibernoziedzību uzsvēra, ka ir vajadzīgas vienotas saskaņotas juridiskas definīcijas kibernoziedzībai, tostarp seksuālai vardarbībai pret bērniem un bērnu izmantošanai tiešsaistē, kiberuzmākšanās

darbībām un kiberuzbrukumiem.

- Tas 2017. gada 26. oktobra rezolūcijā par seksuālas uzmākšanās un ļaunprātīgas izmantošanas apkarošanu Eiropas Savienībā atgādināja, ka ir nepieciešama nopietna rīcība pret jauniem vardarbības veidiem, piemēram, kibertelpā, un uzsvēra, ka pret sievietēm vērsta kiberuzmākšanās, jo īpaši sociālajos plašsaziņas līdzekļos, veicina cita veida vardarbību pret sievietēm un meitenēm.
- 2018. gada 17. aprīļa rezolūcijā par pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm un meitenēm, izmantojot digitālo nozari, Parlaments atgādināja, ka digitālie saziņas veidi veicina naidu kurinošu izteikumu un pret sievietēm vērstu draudu pieaugumu un ka pret sievietēm vērstas kibervardarbības dažādie veidi joprojām nav juridiski atzīti. Tādēļ Parlaments aicināja pastiprināt koordināciju starp ES un dalībvalstīm, lai apkarotu pārrobežu tehnoloģiju veicinātos noziegumus, piemēram, cilvēku tirdzniecību, aizskarošu izturēšanos tiešsaistē un kiberuzmākšanos, un aicināja dalībvalstis savos kriminālkodeksos iekļaut jaunus kibervardarbības veidus.
- FEMM komiteja 2018. gada 26. aprīlī pieņēma ziņojuma projektu, kurā ierosināti pasākumi, lai apkarotu aizskaršanu un seksuālu uzmākšanos, tostarp tiešsaistē.
- Parlamenta 2019. gada 28. novembra rezolūcijā par ES pievienošanos Stambulas konvencijai un citiem pasākumiem ar dzimumu saistītas vardarbības apkarošanai.
- Parlaments 2021. gada 21. janvāra rezolūcijā par ES dzimumu līdztiesības stratēģiju atzinīgi novērtēja Komisijas ierosinātos pasākumus cīņai pret kibervardarbību, kas nesamērīgi skar sievietes un meitenes (tostarp uzmākšanos tiešsaistē, iebiedēšanu tiešsaistē un seksistisku naida runu), jo īpaši aktīvistes, politiķes un citas publiskas personas, kas ir redzamas publiskajā diskursā. Tas arī mudināja dalībvalstis un ES pieņemt papildu pasākumus, tostarp saistošus tiesību aktus, lai apkarotu šīs vardarbības formas atbilstīgi Direktīvai par visu veidu vardarbības pret sievietēm novēršanu un apkarošanu, un atbalstīt dalībvalstis visos posmos — no profilakses un aizsardzības līdz kriminālvajāšanai — iesaistīto dienestu, piemēram, policijas spēku un tiesu sistēmas, apmācības instrumentu izstrādē kopā ar informācijas un komunikācijas tehnoloģiju nozari, vienlaikus nodrošinot pamattiesību aizsardzību tiešsaistē.
- Tā 2021. gada 21. janvāra rezolūcijā par digitālās plaisas starp dzimumiem novēršanu — sieviešu līdzdalība digitālajā ekonomikā.
- Parlamenta 2021. gada 11. februāra rezolūcijā par nākotnes izaicinājumiem Eiropā sieviešu tiesību jomā: vairāk nekā 25 gadus pēc Pekinas deklarācijas un rīcības platformas Parlaments aicināja dalībvalstis un Komisiju pieņemt konkrētus pasākumus, lai izskaustu kibervardarbību, tostarp uzmākšanos tiešsaistē, iebiedēšanu tiešsaistē un mizogīnu naida runu.

Juridiskais pamats

Šīs likumdošanas iniciatīvas juridiskais pamats ir Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 83. panta 1. punkts. Jēdziena „datornoziegumi” iekļaušana LESD 83. panta 1. punktā var attiekties arī uz noziegumiem, kas izdarīti pret elektronisko sakaru tīkliem vai informācijas sistēmām vai izmantojot tos. Kopš Lisabonas līguma stāšanās spēkā ir attīstījusies attiecīgā terminoloģija, un termini „kibernoziedzība” un „datornoziegumi” tagad

tiek lietoti pārmaiņus. „Datornoziegumu” LESD 83. panta 1. punkta izpratnē piemērošanas joma var ietvert nopietnus, ar dzimumu saistītus tiešsaistes vardarbības veidus ar pārrobežu dimensiju.
Attiecībā uz priekšlikuma daļām, kuru mērķis ir veicināt un atbalstīt dalībvalstu rīcību minētā nozieguma novēršanas jomā un pasākumus cietušo aizsardzībai, atbalstam un kompensācijas nodrošināšanai viņiem, svarīgs varētu būt arī LESD 84. pants. Tomēr, ja paredzētie preventīvie pasākumi tiktu uzskatīti par papildu pasākumiem krimināLatbildības noteikšanai par kibervardarbību, īpašs juridiskais pamats nebūtu jāpievieno.

Ierosināto ieteikumu skaidrojums

Rezolūcijas pielikumā izklāstītie ieteikumi ietver šādus elementus: direktīvas mērķi, piemērošanas jomu un definīcijas, profilakses pasākumus, cietušo aizsardzību un atbalstu viņiem, kā arī kaitējuma atlīdzināšanu cietušajiem, krimināLvajāšanu un krimināLatbildības noteikšanu par kibervardarbību, kas balstīta uz dzimumu, un datu vākšanu un informācijas sniegšanu.
Direktīvas mērķis ir paredzēt noteikumu minimumu attiecībā uz kibervardarbību, kas saistīta ar dzimumu, un attiecīgo sankciju definēšana, noteikt pasākumus, lai veicinātu un atbalstītu dalībvalstu rīcību minētā nozieguma novēršanas jomā, kā arī pasākumus cietušo aizsardzībai, atbalstam un kompensācijas nodrošināšanai viņiem. Šīs iniciatīvas līdzreferenti uzskata, ka ES trūkst tiesiskā regulējuma, lai apkarotu ar dzimumu saistītu vardarbību un jo īpaši ar dzimumu saistītu kibervardarbību, kā arī aizsargātu un atbalstītu cietušos.
Kā norādīts rezolūcijā, ir vairākas ar dzimumu saistītas kibervardarbības definīcijas, bet nav starptautiski atzītas juridiskas definīcijas. Šā iemesla dēļ ieteikums par piemērošanas jomu un definīcijām ļauj Komisijai ierosināt īpašu definīciju, kas varētu ietvert jebkāda veida ar dzimumu saistītu vardarbību, kas daļēji vai pilnībā īstenota, izmantojot IKT, pret sievieti, jo viņa ir sieviete, vai nesamērīgi skar sievietes. Šāda priekšlikuma pamatā ir definīcija, ko savā 2018. gada ziņojumā par vardarbību tiešsaistē izmantoja ANO īpašā referente jautājumos par vardarbību pret sievietēm.
Ierosinātie preventīvie pasākumi izriet no vardarbības, tostarp kibervardarbības, kas saistīta ar dzimumu, pamatcēloņiem. Šā iemesla dēļ tie ir īpaši vērsti uz izglītību, izpratnes veicināšanu, dzimumu stereotipu izskaušanu un pētniecības sekmēšanu. Pasākumi paredz arī daudznozaru un ieinteresēto personu sadarbību, tostarp ar mitināšanas pakalpojumu sniedzējiem, sadarbību ar tehnoloģiju uzņēmumiem paraugprakses jomā, lai saskaņā ar pamattiesībām apkarotu ar dzimumu saistītu kibervardarbību.
Lai aizsargātu un atbalstītu ar dzimumu saistītas kibervardarbības upurus, priekšlikumā vispirms ir noteikts, kuras cietušo kategorijas būtu jāapsver. Nodoms ir veikt to pēc iespējas aptverošāk, ņemot vērā daudznozaru raksturu un cietušo īpašās vajadzības. Turklāt priekšlikumā ir iekļautas vairākas darbības, lai īstenotu cietušo aizsardzību un atbalstu tiem. Īpaši tiek uzsvērta nepieciešamība uzlabot un atvieglot ziņošanu un izvairīties no sekundāras viktimizācijas. Lai sasniegtu šo mērķi, ir ļoti svarīgi apmācīt praktizējošus juristus un tos profesionāļus, kuri saskarsies ar cietušajiem.
Līdztekus šīm darbībām ir īpaši atbalsta dienesti, kas ir jāizveido vai jāpaplašina, lai palīdzētu arī personām, kas cietušas no kibervardarbības, kas saistīta ar dzimumu (palīdzības līnijas, patversmes).
Vēl viens likumdošanas iniciatīvas elements ir saistīts ar krimināltiesībām un krimināLvajāšanu par kibervardarbību, kas saistīta ar dzimumu. ES ir jāspēj noteikt minimālos noteikumus, lai nodrošinātu krimināLvajāšanu par kibervardarbību, kas saistīta ar dzimumu. Pielikumā iekļautajā ieteikumā nav norādīti visi iespējamie pārkāpumi un atbildību

pastiprinoši apstākļi, jo digitālo tehnoloģiju straujā attīstība var radīt jaunus kibervardarbības veidus. Tas sniedz Komisijai kritēriju kopumu, lai definētu minētos nodarījumus. Tomēr līdzreferenti uzskata, ka nodarījumu uzskaitījumam ar dzimumu saistītas vardarbības kontekstā būtu jāietver šādas darbības:

- **kiberuzmākšanās** (tostarp kiberiebiedēšana, nepārprotami seksuālas informācijas nepieprasīta saņemšana, personas aizskaršana darba vietā),
- **kibervajāšana,**
- ar **IKT saistīti privātuma pārkāpumi** (tostarp piekļuve privātdatiem vai attēliem, tostarp intīmiem datiem bez piekrišanas, uz attēliem balstīta ļaunprātīga seksuāla izmantošana un seksuāla rakstura attēlu atklāšana bez piekrišanas, nelgošana tiešsaistē, identitātes zādzība),
- **attālināta kontrole vai novērošana** (tostarp ar spiegošanas lietotņu palīdzību mobilajās ierīcēs);
- **draudi** (tostarp tieši draudi un vardarbības draudi, izspiešana, seksuāla rakstura piespiešana, izspiešana),
- **seksistiska naida runa** (tostarp vardarbīga satura ievietošana un izplatīšana, seksistisku un/vai ar dzimumu saistītu komentāru un apvainojumu izmantošana, vardarbība pret sievietēm par pašu uzskatu paušanu un par seksuālās tuvošanās mēģinājumu noraidīšanu),
- **pamudināšana uz pašnāvību** vai anoreksijas un psihiskas traumas izraisoša izturēšanās,
- **datorizētu bojājumu nodarīšana** datnēm, programmām, ierīcēm, uzbrukumi tīmekļa vietnēm un citiem digitālās saziņas kanāliem,
- **nelikumīga piekļuve** mobiliem, e-pastiem, tūlītējiem ziņojumapmaiņas ziņojumiem vai sociālo plašsaziņas līdzekļu kontiem;
- ar tiesas nolēmumiem noteikto saziņas aizliegumu pārkāpšana.
- **Tieša vardarbība**

Visbeidzot iniciatīvā ir uzsvērts, ka ir vajadzīga skaidra stratēģija attiecībā uz sadalītu un salīdzināmu datu vākšanu un ziņošanu no attiecīgajām iestādēm. Ja ES vēlas izveidot pienācīgu sistēmu, lai apkarotu ar dzimumu saistītu vardarbību, tostarp kibervardarbību, vai vardarbību pret sievietēm kopumā, tai ir jāspēj vākt un publicēt datus par dažādiem ar dzimumu saistītas kibervardarbības veidiem. Kopā ar dalībvalstu sniegtajiem datiem Komisijai būtu regulāri jāiesniedz ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par direktīvas īstenošanu, tostarp par iespējamiem pasākumiem/grozījumiem tās uzlabošanai.

Secinājums

Ar dzimumu saistītu vardarbību, tostarp kibervardarbību, joprojām pastiprina dažādas sabiedrības problēmas, kā nesen pieredzēts ar Covid-19 uzliesmojumu saistītās krīzes laikā, un trūkst politiskās gribas noteikt cīņu pret to par prioritāti. Dzimumu līdztiesības sasniegšana nozīmē visu veidu ar dzimumu saistītas vardarbības izskaušanu un šķēršļu likvidēšanu, kas liedz sievietēm pilnībā īstenot savas tiesības. Dalībvalstīs pastāv plašs pieeju klāsts ar

dzimumu saistītas kibervardarbības problēmu risināšanai. Papildus saskaņotas definīcijas un vienotas pieejas trūkumam pastāv dažas citas problēmas, un problēmas ir šādas: nepietiekama ziņošana, ierobežota sabiedrības un tiesībaizsardzības iestāžu informētība, nepietiekams atbalsts cietušajiem, kā arī ierobežota izpēte un zināšanas par šo parādību. Tāpēc, lai dotu jaunu impulsu ar dzimumu saistītas vardarbības izskaušanai gan bezsaistē, gan tiešsaistē, ir jābūt gataviem izpētīt ar dzimumu saistītas vardarbības pamatcēloņus, sistēmas, kas to veicina, un faktorus, kas to saasina. Visu veidu ar dzimumu saistītas vardarbības pamatcēloņi ir vieni un tie paši, tāpēc ir vajadzīgi tiesību akti un politika, kas tos risina holistiski. Stambulas konvencija ir visaptverošākais starptautiskais nolīgums, kas veido tiesisko regulējumu, lai aizsargātu sievietes un meitenes no jebkādas vardarbības un novērstu un izskaustu vardarbību pret viņām, kā arī sodītu par to. Lai gan Padomē joprojām ir bloķēta konvencijas ratifikācija, ES nevajadzētu gaidīt, jo katra nogaidīšanas diena rada jaunus cietušos no vardarbības, kas saistīta ar dzimumu. Ierosinātās likumdošanas iniciatīvas mērķis ir novērst šo parādību. Tajā izmantota holistiska pieeja, lai noteiktu krimināLatbildību par konkrētu izturēšanos, kā arī lai atbalstītu un aizsargātu šādu darbību upurus.